

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 637 din 27 decembrie 1999

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
CAZUL VASILESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI
(53/1997/837/1043)

HOTĂRÂREA *1)
din 22 mai 1998
SUMAR

Hotărâre pronunțată de o Cameră

România - menținerea confiscării ilegale a unor obiecte de valoare de către fosta miliție în 1966 și interzicerea accesului la un tribunal care să poată dispune restituirea lor

Notă

*1) Nota traducătorului.

Versiunile originale sunt în limbile franceză și engleză. Întrucât versiunile în limbile franceză și engleză folosesc inconsecvent denumirile unor instituții și funcții, traducerea a fost adaptată, folosindu-se numai denumirile valabile astăzi, cu excepția cazurilor expres indicate. În ceea ce privește actele procedurale, terminologia traducerii s-a supus regulilor intertemporale.

I. Articolul 6 alin. 1 din convenție

A.Excepția preliminară a Guvernului(neepuizarea căilor de recurs intern)

Neprezentată în fața Comisiei - decădere.

Concluzie: respingere (unanimitate).

B.Temeinicia plângerii

Curtea Supremă de Justiție a decis că, întrucât cererea de restituire formulată de către reclamantă are drept obiect contestarea unei măsuri de urmărire penală, competență soluționării ei revine în exclusivitate Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș. Întrucât chiar și atunci când exercită o atribuție de natură contencioasă un procuror acționează în calitate de membru al Ministerului Public, subordonat în primul rând procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și apoi ministrului justiției, aceasta înseamnă că el este dependent față de puterea executivă.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

II. Articolul 13 din convenție

Art. 6 alin. 1 reprezintă *lex specialis* în raport cu art. 13, ale cărui garanții sunt absorbite de art. 6.

Concluzie: nu este necesară examinarea acestui capăt de cerere (unanimitate).

III. Articolul 1 din Protocolul nr. 1

Întrucât nici nelegalitatea confiscării bunurilor litigioase de către fosta miliție și nici dreptul de proprietate al reclamantei asupra acestora nu au fost contestate - în consecință, reclamanta a rămas proprietara asupra bunurilor până în prezent -, România nu a recunoscut jurisdicția obligatorie a Curții decât începând cu data de 20 iunie 1994, dar plângerea reclamantei are drept obiect o situație de fapt continuă care subzistă în prezent, iar decizia Curții Supreme de Justiție este ulterioară datei de 20 iunie 1994.

Data fiind absența vreunui temei legal, continua lipsire de proprietate nu poate fi interpretată ca „o lipsire de proprietate” sau ca o modalitate de „reglementare a folosirii proprietății” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1.

Reclamanta obținuse o hotărâre judecătorească prin care autoritățile vizate erau obligate la restituirea obiectelor revendicate - hotărâre anulată de către Curtea Supremă de Justiție -, în condițiile în care demersurile făcute la parchetul considerat competent de către Curtea Supremă de Justiție nu duseseră la nici un rezultat.

Pierderea prerogativelor dreptului de proprietate asupra bunurilor în cauză, combinată cu eșecul încercărilor de până atunci de reparare a situației criticate, a produs consecințe suficient de grave pentru a conchide că a avut loc o confiscare de fapt.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

IV. Articolul 8 din convenție

Data fiind concluzia privitoare la art. 1 din Protocolul nr. 1, Curtea nu mai trebuie să examineze cazul prin raportare la art. 8.

Concluzie: nu este necesară examinarea acestui aspect (unanimitate).

V. Articolul 50 din convenție

A. Prejudiciul

Prejudiciul material: imposibilitatea Guvernului de a restitui bunurile în litigiu - reparație echitabilă. Prejudiciul moral: reparație echitabilă.

Concluzie: statul pârât este obligat să plătească o anumită sumă de bani către reclamantă, cu titlu de despăgubiri materiale și morale (unanimitate).

B. Costuri și cheltuieli judiciare

Pretenții neprecizate - restituire echitabilă.

Concluzie: statul pârât este obligat să plătească reclamantei o anumită sumă de bani cu titlu de costuri și cheltuieli (unanimitate).

REFERINȚE LA JURISPRUDENȚA CURȚII

23 septembrie 1982, *Sporrong și Lonnroth împotriva Suediei*; 27 august 1981, *Demicoli împotriva Maltei*; 24 iunie 1993, *Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei*; 24 noiembrie 1994, *Beaumartin împotriva Franței*; 31 octombrie 1995, *Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei* (art. 50); 18 decembrie 1996, *Loizidou împotriva Turciei* (fond); 26 noiembrie 1996, *Sakik și alții împotriva Turciei*; 19 decembrie 1997, *Bruala Gomez de la Torre împotriva Spaniei*.

În cazul Vasilescu împotriva României*2),

Notă

*2) *Notele grefierului:*

1. Cazul are nr. 53/1997/837/1.043. Primele două cifre arată poziția din anul introducerii plângerii, ultimele două o așează pe lista cuprinzând cazurile cu care Curtea a fost sesizată și pe lista cuprinzând plângerile inițiale (la Comisie) corespunzătoare.

2. Regulamentul B, intrat în vigoare la 2 octombrie 1994, se aplică tuturor cazurilor privind statele legate prin Protocolul nr. 9.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită, în conformitate cu dispozițiile art. 43 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (convenția) și cu reglementările aplicabile din Regulamentul B, în camera alcătuită din următorii judecători:

domnul R. Bernhardt, președinte;
domnul Thor Vilhjalmsson;
domnul A.B. Baka;
domnul M.A. Lopes Rocha;
domnul D. Gotchev;
domnul K. Jungwiert;
domnul E. Levits;
domnul J. Casadevall;
domnul M. Voicu,
precum și din domnii H. Petzold, grefier, și P.J. Mahoney, grefier adjunct,
după ce a deliberat în camera de consiliu la 24 februarie 1998 și la 23 aprilie 1998,
pronunță hotărârea de mai jos, adoptată la această din urma data:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată cu acest caz de către o persoană de cetățenie română, doamna Elisabeta Vasilescu (*reclamanta*), și de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (*Comisia*), la 22 și, respectiv, la 28 mai 1997, în termenul de 3 luni prevăzut la art. 32 alin. 1 și la art. 47 din convenție. La originea cazului se găsește o plângere (nr. 27.053/95) îndreptată împotriva României și cu care reclamanta sesizase Comisia la 10 februarie 1995 în temeiul art. 25.

Plângerea doamnei Vasilescu și cererea Comisiei au drept temei art. 44 și art. 48 lit. a) și e) din convenție, astfel cum au fost acestea modificate prin Protocolul nr. 9, pe care România l-a ratificat. Ele vizează obținerea unei hotărâri cu privire la respectarea de către România a exigențelor art. 6 alin. 1 din convenție și ale art. 1 din Protocolul nr. 1, precum și - în ceea ce privește plângerea în fața Comisiei - ale art. 8 și 13 din convenție.

2. Răspunzând invitației făcute în conformitate cu art. 35 alin. 3 lit. d) din Regulamentul B, reclamanta l-a desemnat pe domnul D. Cosma, avocat în Baroul București, în calitate de apărător (art. 31). Președintele a autorizat folosirea limbii române în procedura scrisă în fața Curții (art. 28 alin. 3).

3. Camera ce urma să fie constituită era compusă de drept din domnul M. Voicu, judecător ales de cetățenie română (art. 43 din convenție), și din domnul R. Bernhardt, vicepreședinte al Curții [art. 21 alin. 4b) din Regulamentul B]. La 3 iulie 1997, în prezența grefierului, președintele Curții, domnul R. Ryssdal, a tras la sorți numele celorlalți 7 membri, respectiv domnii R. Bernhardt, vicepreședinte al Curții [art. 21 alin. 4b) din Regulamentul B], Thor Vilhjalmsson, A.B. Baka, M.A. Lopes Rocha, D. Gotchev, K. Jungwiert, E. Levits și J. Casadevall (art. 43 în fine din convenție și art. 21 alin. 5 din Regulamentul B).

4. În calitate de președinte al Camerei (art. 21 alin. 6 din Regulamentul B), domnul Bernhardt i-a consultat, prin intermediul grefierului, pe domnul A. Ciobanu-Dordea, agent al Guvernului român (*Guvernul*), pe avocatul reclamantei și pe doamna G. Thune, delegatul Comisiei, cu privire la organizarea procedurii (art. 39 alin. 1 și art. 40). Conform ordonanței pronunțate în consecință la 16 septembrie 1997, grefierul a primit memoriile reclamantei și Guvernului la 5 și, respectiv, la 8 decembrie 1997, iar mai apoi răspunsurile în replică, la 21 ianuarie și la 17 februarie 1998.

5. La 24 februarie 1998 Camera a decis să nu țină o audiență, nu înainte de a se fi asigurat de îndeplinirea condițiilor cerute de o astfel de derogare de la procedura obișnuită (art. 27 și 40 din Regulamentul B).

6. La 27 martie 1998 Guvernul a depus la grefă un raport de expertiză, realizat de Muzeul Național de Istorie al României, privitor la aplicarea art. 50 din convenție în problema prejudiciului material. În replică, reclamanta a prezentat la 14 aprilie observațiile sale scrise cu privire la acest raport.

IN FAPT

I. Împrejurările cauzei

7. Doamna Elisabeta Vasilescu, cetățean român, născută în 1897, își are domiciliul în comuna Potlogi, județul Dâmbovița.

8. La 23 iunie 1966 lucrători ai fostei Miliții Argeș, fără a fi în posesia unui mandat, au efectuat o percheziție la domiciliul reclamantei, în cadrul unei cercetări penale declanșate împotriva soțului ei, acuzat pentru săvârșirea infracțiunii de deținere ilegală de obiecte din aur, faptă pedepsită de legislația atunci în vigoare (Decretul nr. 210/1960).

Cu aceasta ocazie, ei au confiscat 327 de monede vechi din aur, dintre cele mai multe erau găurite pentru confecționarea de bijuterii, iar doua dintre ele fuseseră transformate în cercei.

9. La 4 iulie 1966 aceste obiecte au fost depuse la Sucursala Argeș a Băncii Naționale a României, ocazie cu care a fost întocmit un proces-verbal.

10. La 8 iulie 1966 conducerea fostei Miliții Argeș a pronunțat o ordonanță de încetare a procesului penal cu privire la soțul reclamantei, finalizând astfel cercetările, în conformitate cu art. 261 din vechiul Cod de procedura penală (paragraful 25 de mai jos). S-a constatat că în acest caz fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni, dar s-a decis totuși menținerea confiscării obiectelor în cauză.

11. La 24 mai 1990 Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș, la care reclamanta se interesase cu privire la situația acestor bunuri, a informat-o ca în arhivele sale nu exista nici un act din care să rezulte ca o astfel de măsură a fost dispusă.

12. Ulterior, reclamanta s-a adresat procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție cu o cerere pentru restituirea bunurilor. La 11 octombrie 1990 acesta i-a răspuns ca nici o măsură de confiscare sau de percheziție nu fusese dispusă împotriva ei sau soțului ei, nici în 1966 și nici ulterior.

13. În 1991, la o dată neprecizată, Ministerul de Interne i-a confirmat reclamantei că într-adevăr făcuse obiectul unei măsuri de urmărire în 1966 în ceea ce privește obiectele pe care le revendică și că, ulterior, s-a dispus încetarea procesului penal cu privire la soțul său. Se adaugă faptul că măsura de confiscare fusese totuși menținută de către procuratură.

14. În 1991 reclamanta a introdus împotriva Băncii Naționale a României, în calitate de depozitar al monedelor, o acțiune în revendicare cu privire la cele 40 de monede din aur transformate în salbă și la perechea de cercei.

În fața Judecătoriei Găești ea a susținut că aceste obiecte fuseseră confiscate în mod ilegal de către miliție, fără ca o astfel de măsură să fi fost ordonată de către magistratul competent. În sprijinul cererii sale ea a invocat răspunsul procurorului general din 11 octombrie 1990 (paragraful 12 de mai sus).

15. La 21 februarie 1992 judecătoria, bazându-se pe declarațiile martorilor și pe documentele depuse la dosar, a dat câștig de cauză reclamantei și a dispus ca Banca Națională a României să restituie obiectele în cauză. Instanța a constatat totodată că fosta Miliție Argeș confiscase în total 327 de monede din aur aparținând reclamantei.

16. Banca Națională a României, în calitate de pârât, a declarat recurs la Tribunalul Dâmbovița, recurs respins la 7 octombrie 1992. Tribunalul a constatat că, în urma cercetărilor declanșate împotriva soțului reclamantei, a fost pronunțată la 8 iulie 1966 o soluție de încetare a procesului penal și că, în orice caz, nici o dispoziție legală nu interzicea reclamantei să redobândească posesia asupra obiectelor în cauză.

17. În 1993, considerându-se în drept să-i fie restituite în totalitate obiectele confiscate de miliție, reclamanta a solicitat procurorului general să promoveze un recurs extraordinar în fața Curții Supreme de Justiție împotriva Hotărârii din 21 februarie 1992 (paragraful 15 de mai sus și paragraful 27 de mai jos).

18. La 10 iunie 1993 procurorul general a informat-o pe reclamanta că nu intenționează să dea curs acestei cereri. În opinia sa, Hotărârea din 21 februarie 1992 era legală și temeinică.

19. La 19 august 1993 procurorul general i-a indicat reclamantei că, în ipoteza în care nu este mulțumită de deciziile pronunțate în cazul ei, poate exercita noua cale de recurs introdusă prin Legea nr. 59/1993 de modificare a Codului de procedura civilă.

20. Ca urmare, atât reclamanta, cât și Banca Națională a României au declarat recurs la Curtea de Apel Ploiești împotriva Hotărârii din 21 februarie 1992.

Reclamanta a solicitat restituirea tuturor monedelor în litigiu, în timp ce Banca Națională a României a cerut casarea hotărârii anterior pronunțate. Aceasta din urmă susținea că instanțele nu erau competente să se pronunțe în speță, orice plângere împotriva măsurilor de urmărire penală fiind de competența exclusivă a procurorului ierarhic superior, în conformitate cu art. 275-278 din Codul de procedură penală (paragraful 26 de mai jos).

21. Prin Decizia din 22 februarie 1994 Curtea de Apel Ploiești a respins cele două recursuri. În ceea ce privește acțiunea reclamantei, s-a arătat că ea își limitase inițial pretențiile la 40 de monede și o pereche de cercei din aur și că, în consecință, ea nu și le mai putea modifica în recurs.

În ceea ce privește banca pârâtă, instanța a subliniat că s-a pronunțat o soluție de încetare a procesului penal în ceea ce îl privește pe soțul reclamantei. Ea constată în plus că procurorul general nu a dat curs cererii de restituire formulate de către reclamantă, mulțumindu-se să o îndrepte către instanța de judecată. În ceea ce privește acuzația de deținere ilegală de obiecte din aur, Curtea a răspuns că măsura de confiscare luată de miliție nu avea nici o bază legală și ca deci instanțele dispuseseră în mod corect restituirea. Această decizie a devenit definitivă și irevocabilă.

22. În 1994 procurorul general a declarat, în conformitate cu art. 330 din Codul de procedură civilă (paragraful 27 de mai jos), un recurs în anulare în fața Curții Supreme de Justiție împotriva hotărârilor din 21 februarie și 7 octombrie 1992, precum și împotriva Deciziei din 22 februarie 1994.

În memoriul sau el a reluat argumentul conform căruia, pronunțându-se în acest caz, instanțele civile și-au depășit competența materială, încălcând astfel competența procurorului, exclusivă în materie (paragraful 26 de mai jos). În consecință, a solicitat trimiterea cazului în fața autorității competente. Pe de altă parte, reclamanta a invocat încălcarea art. 21 din Constituție, articol ce garantează accesul liber la justiție (paragraful 24 de mai jos), și a cerut respingerea recursului în anulare.

23. La 20 octombrie 1994 Curtea Supremă de Justiție a admis cererea procurorului general și a casat toate hotărârile în cauză, considerând că, în conformitate cu art. 275 din Codul de procedură penală, Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș era singurul competent să soluționeze cererea reclamantei ce avea ca obiect restituirea bunurilor în cauză.

II. Dreptul intern aplicabil

A. Constituția

24. Articolul 21 din Constituție prevede:

„(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.”

B. Codul de procedură penală

25. Dispozițiile aplicabile din Codul de procedură penală înainte de reforma judiciară din 1 ianuarie 1969 prevedeau:

Articolul 115 alin. 4*3)

Notă

*3) În realitate este vorba de alin. 4 al art. 115¹ din Codul de procedură penală - nota traducătorului.

„Obiectele din metale sau pietre prețioase (...) vor fi depuse în 48 de ore la cea mai apropiată unitate a Băncii de Stat (...).”

Articolul 187*4)

Notă

*4) În realitate este vorba de alin. 2 al art. 187¹ și de alin. 1 al art. 187² - nota traducătorului.

„Organele de cercetare penală au însă nevoie de încuviințarea procurorului pentru efectuarea următoarelor acte de urmărire penală:

*a) efectuarea perchezițiilor domiciliare, cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante;
(...)*

Încuviințarea se dă numai în scris și pe baza ordonanței motivate prin care organul de cercetare dispune efectuarea actului de urmărire penală. (...).”

Articolul 261*5)

Notă

*5) În realitate este vorba de art. 261⁷ din Codul de procedură penală - nota traducătorului.

„Dacă în urma efectuării actelor de urmărire penală se stabilește ca exista vreo cauză de împiedicare a pornirii sau continuării procesului penal, organul de urmărire încetează procesul penal, clasând cauza.

(...)

Încetarea procesului penal se face printr-o ordonanță motivată (...).”

26. În noua lor versiune, astfel cum a fost adoptată prin Legea din 12 noiembrie 1968, intrată în vigoare la 1 ianuarie 1969, dispozițiile aplicabile ale Codului de procedură penală prevăd următoarele:

Articolul 168

„În contra măsurii asigurătorii luate (...) învinuitul sau inculpatul (...) se pot plânge organului de cercetare penală care a dispus luarea măsurii ori procurorului care supraveghează cercetarea penală, până la sesizarea instanței de judecată, după care plângerea se adresează acelei instanțe.

(...)

După soluționarea definitivă a procesului penal, dacă nu s-a făcut plângere împotriva aducerii la îndeplinire a măsurii asigurătorii, se poate face contestație potrivit legii civile.”

Articolul 169.

„(...)

Orice altă persoană care pretinde un drept asupra lucrurilor ridicate poate cere, potrivit dispozițiilor art. 168, stabilirea acestui drept și restituirea.”

Articolul 220

„Când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de urmărire penală nu este data cu respectarea dispozițiilor legale, o infirmă motivat.”

Articolul 275

„Orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin acestea s-a adus o vătămare intereselor sale legitime.

(...)

Plângerea se adresează procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală și se depune fie direct la acesta, fie la organul de cercetare penală (...).”

C.Codul de procedură civilă

27. Articolele aplicabile din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 59/1993, prevăd:

Articolul 330

„Procurorul general, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, poate ataca cu recurs în anulare, la Curtea Supremă de Justiție, hotărârile judecătorești irevocabile pentru următoarele motive:

- 1. când instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești,*
- 2. (...)”*

Articolul 399

„Orice executare silită se poate contesta de cei interesați sau vătămați prin executare.”

Articolul 400

„Toate contestațiile care s-ar ridica asupra executării silite sau între părți sau de către cei de-al treilea interesați, privitoare la înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului hotărârii ce se execută, se vor îndrepta la instanța care a încuviințat titlul executor (...)”.

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

28. Doamna Elisabeta Vasilescu a sesizat Comisia la 10 februarie 1995, pretinzând că percheziția făcută la domiciliul sau și confiscarea bunurilor sale au încălcat art. 8 din convenție. Totodată ea a susținut că, nerespectând exigențele art. 6 alin. 1 din convenție și ale art. 1 din Protocolul nr. 1, Curtea Supremă de Justiție a lipsit-o de dreptul de acces la un tribunal care să îi permită redobândirea posesiei asupra acestor bunuri.

29. La 7 martie 1996 Comisia a reținut plângerea (nr. 27.053/95) cu privire la 40 de monede și la o pereche de cercei din aur.

În raportul întocmit la 17 aprilie 1997 (art. 31) ea exprimă opinia că a existat o încălcare a art. 6 alin. 1 din convenție (unanimitate) și a art. 1 din Protocolul nr. 1 (28 de voturi contra 1) și că nu este cazul să se examineze plângerea cu privire la art. 8 din convenție (28 de voturi contra 1).

CONCLUZIILE PREZENTATE ÎN FAȚA CURȚII

30. Reclamanta a rugat Curtea să constate că a existat o încălcare a art. 6 alin. 1 din convenție, considerat izolat sau coroborat cu art. 13, a art. 8, precum și a art. 1 din Protocolul nr. 1. Ea cere obligarea statului român la restituirea celor 40 de monede și a perechii de cercei din aur sau, în caz contrar, să-i fie acordată o despăgubire echitabilă în temeiul art. 50.

31. Guvernul a invitat Curtea să declare că decizia în litigiu a Curții Supreme de Justiție nu a adus atingere drepturilor garantate de articolele invocate.

ÎN DREPT

I. Cu privire la încălcarea invocată a art. 6 alin. 1 din convenție

32. Doamna Vasilescu se plânge ca i s-a adus atingere dreptului de acces la un tribunal care să se pronunțe asupra acțiunii în revendicare a monedelor din aur în cauză. Ea invoca art. 6 alin. 1 din convenție, care dispune după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...) de către o instanță (...), care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...).”

Guvernul combate aceasta susținere în timp ce Comisia subscrie la ea.

A. Cu privire la excepția preliminară a Guvernului

33. Guvernul susține că, în afara acțiunii în revendicare pe care a introdus-o în fața instanțelor civile, doamna Vasilescu dispunea de trei căi de recurs pentru a ataca actele organului de urmărire penală, criticate acum în fața Curții.

Reclamanta ar fi putut, pe de o parte, să sesizeze procurorul însărcinat cu supravegherea urmăririi penale, în conformitate cu art. 275-278 din Codul de procedură penală, și, pe de altă parte, să se adreseze procurorului în temeiul art. 218-220 din acest cod. În sfârșit ar fi putut să ceară restituirea bunurilor sale în temeiul art. 168 și 169 din același cod (paragraful 26 de mai sus).

34. Curtea consideră că aceste observații reprezintă o excepție de neepuizare a căilor de recurs interne, excepție ce nu a fost ridicată în fața Comisiei și, din aceasta cauză, operează decăderea (a se vedea, printre multe altele, Hotărârea *Sakik și alții împotriva Turciei* din 26 noiembrie 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997 - VII, p. 2.624, paragraful 48).

B. Cu privire la temeinicia plângerii

35. Doamna Vasilescu susține că examinarea cererii sale de restituire a bunurilor confiscate de către fosta Miliție Argeș ar reveni, având în vedere însuși obiectul litigiului, în competența instanțelor civile.

Pretențiile sale ar fi fost recunoscute ca întemeiate, mai întâi prin Hotărârea de restituire din 21 februarie 1992 a Judecătoriei Găești, apoi prin decizia Tribunalului Dâmbovița și, în sfârșit, prin cea a Curții de Apel Ploiești.

Or, anulând amintitele hotărâri, cu motivarea că instanțele civile ar fi încălcat competența exclusivă a procurorului, Curtea Supremă de Justiție ar fi lipsit-o de dreptul de a-și vedea cauza examinată de către un tribunal.

36. Guvernul nu contestă dreptul de proprietate al doamnei Vasilescu asupra monedelor în litigiu. El susține că Decizia pronunțată la 20 octombrie 1994 de către Curtea Supremă de Justiție se întemeiază pe o interpretare greșită a dreptului român, întrucât în acest caz instanțele civile erau competente să se pronunțe asupra cererii reclamantei.

Dacă decizia Curții Supreme de Justiție ar putea fi considerată ca o limitare a dreptului de acces la un tribunal, aceasta nu aduce totuși atingere substanței acestui drept, în măsura în care reclamanta păstrează posibilitatea de a folosi trei căi de atac distincte, dintre care și cea prevăzută la art. 168 și 169 din Codul de procedură penală (paragraful 33 din mai sus).

37. Comisia contestă susținerea Guvernului și consideră ca regulile de procedura din dreptul român, așa cum au fost ele interpretate și aplicate de către Curtea Supremă de Justiție, au avut drept consecință faptul că nici o instanță nu era în fapt competentă să se pronunțe asupra cererii reclamantei.

38. Curtea observă că, sesizată cu judecarea recursului în anulare, pe care, în temeiul art. 330 din Codul de procedură civilă, îl poate promova doar procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție („*procurorul general*”), Curtea Supremă de Justiție a anulat la 20 octombrie 1994 toate hotărârile pronunțate de instanțele civile care fuseseră investite să se pronunțe asupra acțiunii în revendicare a doamnei Vasilescu (paragraful 23 de mai sus). În decizia sa, întemeiată pe art. 275 din Codul de procedură penală (paragraful 26 de mai sus), Curtea Supremă de Justiție arată că, pronunțându-se în aceasta cauză, aceste instanțe și-au depășit competența *ratione materiae*. Cerând restituirea monedelor din aur confiscate de fosta miliție, reclamanta ar fi contestat de fapt o măsură de urmărire penală. De aceea, numai procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș, însărcinat cu urmărirea penală și cu supravegherea organului care a făcut cercetarea, putea decide asupra acestei cereri și nu instanțele civile.

Conform Guvernului, interpretarea regulilor de procedură, făcută de Curtea Supremă de Justiție, este eronată (paragraful 36 de mai sus).

39. Curtea nu consideră că trebuie să soluționeze această problemă de drept român (a se vedea printre altele, *mutatis mutandis*, Hotărârea *Sakik și alții* precitată, § 53). Rolul sau se limitează în fapt la a verifica dacă, în acest caz, doamna Vasilescu a avut acces la justiție. În consecință, Curtea își va întemeia examinarea pe dispozițiile dreptului român, astfel cum au fost ele aplicate reclamantei în cazul de față de către Curtea Supremă de Justiție.

În Decizia sa din 20 octombrie 1994 aceasta a considerat că prin acțiunea în revendicare introdusă de către reclamantă se ajungea să se atace o măsură de urmărire penală. În consecință, ea a considerat că aceasta cauză nu intră în competența instanțelor

civile și ca doar Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș putea să soluționeze aceasta cerere. Totuși este neîndoielnic - și toate părțile sunt de acord - ca acțiunea reclamantei intra sub incidența art. 6 în ceea ce privește raportul juridic de drept civil, atâta vreme cât prin acțiune se cerea restituirea bunurilor de care a fost deposedată reclamanta (paragraful 14 de mai sus).

Curtea arată ca doamna Vasilescu s-a adresat deja Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș, apoi procurorului general. Oricare ar fi rezultatul acestor demersuri (paragrafele 11 și 12 de mai sus) și al noilor proceduri care ar putea fi deschise, eventual, la Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș, trebuie, pentru ca art. 6 să fie respectat, ca autoritățile sesizate să reprezinte un „tribunal” conform acestui articol. Curtea va verifica dacă aceasta condiție este îndeplinită.

40. Curtea notează ca Ministerul Public, care prin efectul Legii nr. 92 din 4 august 1992 a înlocuit fosta Procuratură, este constituit din magistrați care își exercita toate funcțiile lor sub autoritatea procurorului general. Ministrul justiției își exercita controlul asupra tuturor membrilor Ministerului Public, inclusiv asupra procurorului general.

Chiar dacă exercită, ca în cazul de față, o atribuție de natură contencioasă, procurorul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș acționează în calitate de magistrat al Ministerului Public, subordonat mai întâi procurorului general, apoi ministrului justiției.

41. Curtea amintește ca „tribunal” în sensul art. 6 alin. 1 este numai un organ care se bucură de plenitudine de jurisdicție, răspunzând unei serii de exigențe, precum independența față de executiv, ca și față de părțile în cauză (a se vedea, printre altele, Hotărârea „*Beaumartin împotriva Franței*” din 24 noiembrie 1994, seria A, nr. 296-B, p. 63, paragraful 38). Nu aceasta este și situația procurorilor din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș și nici a procurorului general.

A fost deci încălcat art. 6 alin. 1.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 13 din convenție

42. Conform reclamantei, pretinsa lipsa de acces la un tribunal a antrenat și încălcarea art. 13 din convenție, care este formulat astfel:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute în (...) convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”.

43. Având în vedere constatarea încălcării art. 6 alin. 1, Curtea nu consideră necesar să se pronunțe asupra acestei cereri, care de altfel nici nu a fost argumentată. Cum dreptul revendicat are un caracter civil, art. 6 alin. 1 reprezintă *lex specialis* față de art. 13, ale cărui garanții sunt absorbite de acesta (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea *Brualla Gomez de la Torre împotriva Spaniei* din 19 decembrie 1997, Recueil 1997-VII, § 41).

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1

44. Criticând consecințele Deciziei din 20 octombrie 1994 a Curții Supreme de Justiție, doamna Vasilescu se consideră și victima încălcării art. 1 din Protocolul nr. 1 (paragrafele 29 și 30 de mai sus), conform căruia:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauza de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le considera necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.

Comisia împărtășește acest punct de vedere pe care Guvernul îl respinge”.

45. Doamna Vasilescu susține că decizia Curții Supreme de Justiție a avut drept efect faptul că nu a putut să își redobândească bunurile. Ea amintește că instanțele civile au admis

cererea sa inițială de restituire a 40 din cele 327 de monede din aur și a unei perechi de cercei, confiscate în 1966. În acest sens, ele au recunoscut dreptul sau de proprietate asupra acestor obiecte și au considerat confiscarea lor ca fiind lipsită de orice temei legal.

46. Conform susținerilor Guvernului, succesiunea faptelor demonstrează că lucrătorii fostei miliții au acționat fără autorizarea procurorului competent și că cercetarea penală în discuție era, mai ales din acest motiv, contrară legislației în vigoare la acel moment. El admite că prin confiscare, și ea ilegală, reclamanta a fost deposedată de bunurile cu privire la care titlul sau de proprietate nu a fost desființat. Guvernul explică de altfel că, în conformitate cu jurisprudența organelor de la Strasbourg, Sentința data la 21 februarie 1992 de Judecătoria Găești și rămasă definitivă constituie un „drept” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1. Chiar dacă anularea acestei decizii a antrenat cu certitudine o lipsire de acest „drept”, el fusese totuși, în orice caz, redobândit pe calea unei proceduri viciate de nerespectarea regulilor de competență. De aceea, Curtea Supremă de Justiție nu ar fi făcut decât să constate nelegalitatea care afectează dreptul, indicând reclamantei procedura pe care să o urmeze pentru a-l dobândi în conformitate cu căile legale.

Prin urmare, Curtea Supremă de Justiție nu s-ar fi pronunțat decât asupra aplicării regulilor de competență, fără a atinge substanța însăși a dreptului de proprietate al doamnei Vasilescu. Decizia sa ar fi urmărit deci un scop de utilitate publică și nu ar fi lipsit-o definitiv sau în întregime de bunurile în cauză. Cum reclamanta putea în continuare să își exercite drepturile pe calea indicată de această instanță, justul echilibru care trebuie să existe între interesele sale și interesul general ar fi fost respectat.

47. În ceea ce privește Comisia, aceasta a pus accentul pe faptul că decizia Curții Supreme de Justiție a lipsit-o pe doamna Vasilescu de orice protecție procedurală a dreptului de proprietate. Considerând că lipsirea în fapt de prerogativele dreptului respectiv nu este justificată, ea ajunge la concluzia absenței unui just echilibru între scopul urmărit prin decizie - respectarea regulilor de competență interne - și obligația individuală care a rezultat de aici pentru reclamanta.

48. Curtea constată că la 23 iunie 1966, în cadrul unei cercetări îndreptate împotriva soțului sau, lucrători ai fostei miliții au percheziționat fără mandat domiciliul reclamantei, de unde au confiscat 327 de monede din aur. Cercetarea a fost încheiată la 8 iulie 1966, dar obiectele confiscate au fost reținute de fosta Miliție Argeș. Nici nelegalitatea acestei măsuri, nici dreptul de proprietate al reclamantei asupra bunurilor în discuție - recunoscut de altfel de instanțele civile (paragrafele 15, 16 și 21 de mai sus) - nu sunt contestate în fața Curții. Aceasta consideră în consecință că, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, reclamanta, care a fost lipsită din 1966 de folosință și de dispoziția bunurilor în discuție, a rămas totuși proprietara lor până astăzi.

49. Fără îndoială, România nu a recunoscut dreptul de recurs individual (art. 25) și jurisdicția Curții (art. 46) decât la 20 iunie 1994. Totuși Curtea relevă că plângerea reclamantei se referă la o situație continuă, care subzistă și la ora actuală [a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârile *Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei* din 23 iunie 1993, seria A, nr. 260-B, p. 69, § 40, și *Loizidou împotriva Turciei* (fond) din 18 decembrie 1996, *Recueil* 1996-VI, p. 2.230, § 41]. Ea reține că, de fapt, Curtea Supremă de Justiție a pronunțat decizia la 20 octombrie 1994, adică după 20 iunie 1994.

50. Având în vedere lipsa de temei legal, recunoscută atât de instanțele naționale (paragraful 48 de mai sus), cât și de Guvern (paragraful 46 de mai sus), continuarea reținerii obiectelor în chestiune nu poate fi calificată nici că o lipsire de proprietate și nici că o reglementare a folosinței bunurilor, permise de primul și de al doilea alineat ale art. 1 din Protocolul nr. 1.

51. Curtea amintește că un impediment de fapt poate încălca convenția la fel că și un impediment juridic (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea *Loizidou*, precitată, p. 2.237, § 63).

Întrucât convenția vizează apărarea unor drepturi „concrete și efective”, se impune a se verifica dacă situația criticată echivalează cu o confiscare de fapt (a se vedea, între altele, *mutatis mutandis*, hotărârile *Sporrong și Lonnroth* din 23 septembrie 1982, seria A, nr. 52, p. 24, § 63, și *Papamichalopoulos și alții*, precitată, p. 69, § 42).

52. Pentru a răspunde acestei probleme, caracterul nelegal deja stabilit al confiscării bunurilor reclamantei reprezintă un element decisiv. Mai mult, reclamanta a obținut o hotărâre judecătorească care obligă Banca Națională a României să îi restituie cele 40 de monede din aur și cerceii pe care i-a revendicat (paragraful 15 de mai sus). Totuși această hotărâre, ca și cele care o confirmă au fost anulate de Curtea Supremă de Justiție, în temeiul faptului că instanțele civile au încălcat competență exclusivă a Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș (paragraful 23 de mai sus). Or, doamna Vasilescu a întreprins deja, în 1990, demersuri pe lângă acesta, ca și pe lângă procurorul general, dar acestea nu duseseră nici ele la un rezultat (paragrafele 11 și 12 de mai sus).

53. Curtea apreciază că pierderea dreptului de dispoziție asupra bunurilor în cauză, combinată cu eșuarea încercărilor de până acum făcute în fața autorităților și instanțelor naționale pentru a remedia situația criticată, a antrenat consecințe suficient de grave pentru a permite concluzia că reclamanta a suferit o confiscare în fapt, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea *Papamichalopoulos și alții*, precitată, p. 70, § 45).

54. În concluzie, a avut loc o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1.

IV. Cu privire la încălcarea invocată a art. 8 din convenție

55. În cele din urma reclamanta susține că percheziția fără mandat făcută la domiciliul său de către miliție, ca și confiscarea monedelor sale din aur, care au fost transformate pentru folosința sa personală, au condus totodată și la încălcarea art. 8 din convenție, care dispune:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului sau și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora”.

56. Guvernul a invocat lipsa de competență *ratione temporis* a Curții de a se pronunța asupra acestui capăt de cerere. El susține că incidentul de care se plânge reclamanta a avut loc la 23 iunie 1966, deci o dată mult anterioară celei la care România a recunoscut competența Curții (art. 46), adică 20 iunie 1994.

57. Oricare ar fi răspunsul care ar putea fi dat la întrebarea de a ști dacă Curtea poate examina acest capăt de cerere, Curtea considera că soluția sa cu privire la art. 1 din Protocolul nr. 1 (paragrafele 48-54 de mai sus) o dispensează de a mai examina cauza și sub aspectul art. 8.

V. Cu privire la aplicarea art. 50 din convenție

58. Potrivit art. 50 din convenție:

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din (...) convenție și dacă dreptul intern al acelei părți nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei decizii sau ale

acestei măsuri, prin hotărârea Curții se acordă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.”

În principal, doamna Vasilescu invită Curtea să dispună restituirea bunurilor în cauza sau, în caz contrar, repararea prejudiciului material. Ea lasă la aprecierea instanței evaluarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată.

A. Prejudiciul material

59. Reclamanta solicită, mai întâi, restituirea celor 40 de monede transformate în salbă, ca și restituirea perechii de cercei din aur sau, dacă nu, repararea prejudiciului material. Contestând evaluarea Guvernului, ca și concluziile rapoartelor de expertiză pe care se bazează aceasta (paragraful 60 de mai jos), doamna Vasilescu își evaluează prejudiciul la 30.000 dolari S.U.A., dar lasă Curtea să aprecieze.

60. Pe de altă parte, Guvernul susține că o restituire *in rem* este imposibilă, pentru că obiectele în cauză nu au putut fi identificate.

El susține, între altele, că în cazul în care Curtea ar ajunge la concluzia unei încălcări a art. 6 alin. 1, aceasta constatare ar reprezenta prin ea însăși o satisfacție echitabilă suficientă, întrucât nici o legătură de cauzalitate nu a fost stabilită între încălcarea invocată a acestui articol și prejudiciul material invocat.

În ceea ce privește eventualul prejudiciu provocat prin încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1, Guvernul susține că modul de calcul al reclamantei este lipsit de fundament științific și tehnic. În observațiile sale asupra aplicării art. 50 el se referă la o expertiză făcută de Banca Națională a României și apreciază că 31.856.648 lei, aproximativ 3.750 dolari S.U.A., constituie o reparație adecvată a prejudiciului suferit de reclamantă. În continuare Guvernul a adus în sprijinul tezei sale un raport de expertiză, efectuat la cererea sa de către Muzeul Național de Istorie al României, care apreciază prejudiciul pretins în funcție de valoarea numismatică.

61. Curtea amintește că, dacă nu pot fi înlăturate consecințele unei încălcări a convenției, art. 50 o îndrituiește să acorde, dacă este cazul, părții lezate satisfacția pe care o consideră cea mai potrivită [*Hotărârea Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei* din 31 octombrie 1995 (art. 50), seria A, nr. 330-B, p. 59, § 34].

În speță, restituirea obiectelor în litigiu ar fi pus-o, pe cât posibil, pe reclamanta într-o situație echivalentă celei în care s-ar fi găsit, dacă nu ar fi avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 (ibidem, p. 60, § 38). Or, Guvernul explică faptul că este imposibil să se procedeze la o astfel de restituire (paragraful 60).

În aceste condiții Curtea, hotărând în echitate, pe baza informațiilor care i-au fost furnizate, acordă reclamantei 60.000 franci francezi, cu titlu de prejudiciu material, sumă convertibilă în lei la cursul de schimb de la data plății.

B. Prejudiciul moral

62. Reclamanta pretinde, între altele, fără să indice cuantumul, o despăgubire pentru repararea prejudiciului moral cauzat de comportamentul autorităților și al instanțelor naționale.

63. Guvernul nu formulează observații în această problemă.

64. Curtea nu exclude faptul că reclamanta, deposedată de bunurile sale timp de peste 30 de ani, a suportat din aceasta cauză anumite suferințe. Doamna Vasilescu a suferit deci un prejudiciu moral pentru care Curtea, pronunțându-se în echitate, după cum cere art. 50, îi acordă o despăgubire de 30.000 franci francezi. Această sumă trebuie transformată în lei la cursul de schimb de la data plății.

C. Cheltuieli de judecată

65. Reclamanta cere, de asemenea, restituirea cheltuielilor de judecată, a căror evaluare o lasă la aprecierea Curții. Guvernul nu se opune acestei cereri.

66. În conformitate cu jurisprudența sa, Curtea poate dispune restituirea cheltuielilor de judecată care, în mod real și necesar, au fost suportate pentru a împiedica sau a repara în dreptul intern o încălcare a convenției, cheltuieli al căror cuantum să poată fi stabilit atât de comisie, cât și de Curte; de altfel, cuantumul acestor cheltuieli trebuie să fie rezonabil (a se vedea, între altele, Hotărârea *Demicoli împotriva Maltei* din 27 august 1991, seria A, nr. 210, p. 20, § 49).

Hotărând în echitate, Curtea acordă reclamantei 10.000 franci francezi cu acest titlu, din care se deduce suma de 4.815 franci francezi*6), primită de la Consiliul Europei cu titlu de asistență juridică. Restul sumei se va transforma în lei, la cursul de schimb de la data plății.

Notă

*6) Versiunea în limba engleză a hotărârii menționează că T.V.A. este inclusă în această sumă.

D. Dobânzi

67. Curtea consideră potrivit să se rețină rata dobânzii legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei decizii, respectiv 3,36% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Respinge excepția preliminară a Guvernului.
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 din convenție.
3. Hotărăște că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1.
4. Hotărăște că nu se impune examinarea cererilor întemeiate pe art. 8 și 13 din convenție.
5. Hotărăște:
 - a) că statul pârât trebuie să achite reclamantei, în termen de 3 luni, următoarele sume, în echivalentul în lei la cursul de schimb de la data plății:
 - (i) 60.000 (șaizeci mii) franci francezi pentru prejudiciul material;
 - (ii) 30.000 (treizeci mii) franci francezi pentru prejudiciul moral;
 - (iii) 5.185 (cinci mii una sută optzeci și cinci) franci francezi pentru cheltuieli de judecată;
 - b) că sumele vor fi majorate cu o dobândă de 3,36% pe an, începând de la data expirării acestui termen și până la plata efectivă.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg, la 22 mai 1998.

Rudolf Bernhardt,
președinte

Herbert Petzold,
grefier

Anexa

OPINIA COMISIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI
(formulată în cadrul Raportului Comisiei*1) din 17 aprilie 1997)

Notă

*1) Opinia se referă la unele paragrafe anterioare din Raportul Comisiei, al cărui text integral poate fi obținut la secretariatul comisiei.

[Comisia a avut următoarea alcătuire:

- domnul S. TRECHSEL, președinte;

- doamna G.H. THUNE;

- doamna J. LIDDY;

- domnii: E. BUSUTTIL;

GAUKUR JORUNDSSON;

A.S. GOZUBUYUK;

A. WETTZEL;

J.-C. SOYER;

H. DANELIUS;

F. MARTINEZ;

C.L. ROZAKIS;

L. LOUCAIDES;

J.-C. GEUS;

M.P. PELLONPAA;

M.A. NOWICKI;

I. CABRAL BARRETO;

B. CONFORTI;

I. BEKEŞ;

J. MUCHA;

D. SVABY;

G. RESS;

A. PERENIC;

C. BÎRSAN;

K. HERNDL;

E. BIELIUNAS;

E.A. ALKEMA;

M. VILA AMIGO;

- doamna M. HION;

- domn: R. NICOLINI și

H.C. KRUGER, secretar].

A. Capete de cerere declarate admisibile

41. Comisia a declarat admisibile capetele de cerere ale reclamantei, prin care aceasta a invocat faptul că i s-a refuzat accesul la instanță și că i-a fost încălcat dreptul la respectarea bunurilor proprii și a vieții private.

B. Puncte în discuție

42. Punctele în discuție sunt următoarele:

– Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 octombrie 1994, prin care s-a stabilit că instanțele nu au competența de a dispune restituirea bunurilor, a privat-o pe reclamanta de dreptul de acces la o instanță care să statueze asupra drepturilor sale cu caracter civil, drept garantat de art. 6 alin. 1 din convenție?

– anularea Hotărârii din 22 februarie 1994, care dispunea restituirea bunurilor către reclamanta, a constituit o încălcare a dreptului sau la respectarea bunurilor proprii, garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la convenție?

– anularea Hotărârii din 22 februarie 1994, care dispunea restituirea bunurilor către reclamanta, a adus atingere dreptului sau la respectarea vieții private, în sensul art. 8 din convenție?

C. Cu privire la încălcarea art. 6 alin. 1 din convenție

43. Articolul 6 alineatul 1 din convenție dispune:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil, a cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...).”

44. Reclamanta considera că Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 octombrie 1994, care anulează hotărârile anterioare, a lipsit-o de dreptul de acces la o instanță. A arătat ca, stabilind că instanțele judiciare nu au competența de a dispune restituirea bunurilor confiscate în timpul unei proceduri penale, Curtea Supremă de Justiție a încălcat art. 21 din Constituție, care garantează dreptul nelimitat de acces la o instanță. A mai adăugat faptul că procedura pe care a inițiat-o în fața instanțelor interne avea ca obiect o acțiune în revendicare, în contradictoriu cu Banca Națională a României, acțiune întemeiată pe dispozițiile Codului civil, nefiind nicidecum o contestare a deposedării din 1966.

45. Guvernul a susținut faptul că executarea unei hotărâri judecătorești poate fi contestată în dreptul românesc pe calea contestației la executare, prevăzută la art. 400 din Codul de procedură civilă și la art. 42 din Decretul nr. 221/1960 cu privire la executarea confiscării. Conform opiniei exprimate de Guvern, modalitatea în care a avut loc confiscarea bunurilor reclamantei atrăgea competență instanțelor de judecată. Reclamanta, care nu contestase confiscarea în momentul în care aceasta a fost executată, nu poate pretinde dreptul perpetuu de acces la instanță. În sfârșit, Guvernul consideră că hotărârea Curții Supreme de Justiție nu avea drept scop privarea reclamantei de dreptul sau de acces la instanță, urmărind pur și simplu limitarea exercitării procedurale a acestui drept pentru a proteja niște raporturi juridice deja create.

46. Comisia reamintește că în Hotărârea sa *Golder împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Curtea a declarat că art. 6 alin. 1 din convenție „consacră (...) «dreptul la instanța», în cadrul căruia dreptul de acces, adică dreptul de a sesiza instanța în materie civilă, nu constituie decât un aspect (...)” (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18, p. 18, paragraful 36). Dreptul la instanța poate fi invocat de către orice persoană care are motive serioase să considere ilegală o ingerință în exercitarea unuia dintre drepturile sale cu caracter civil sau de către oricine dorește ca o instanță să statueze asupra însăși existenței unui drept cu caracter civil (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Le Compte, Van Leuven și De Meyere împotriva Belgiei* din 23 iunie 1981, seria A, nr. 43, p. 22 paragraful 49 în fine). Litigiul sau conflictul trebuie să fie “real” și „serios” (a se vedea Curtea Europeană, Hotărârea *Bentham împotriva Țărilor de Jos* din 23 octombrie 1985, seria A, nr. 97, p. 14, paragraful 32). Dreptul de acces la instanța nu este absolut; el poate fi supus unor limitări în mod implicit admise, întrucât „cere prin înseși natura sa o reglementare din partea statului, reglementare putând varia în timp și în spațiu în funcție de nevoile și de resursele comunității și ale indivizilor” (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Ashingdane împotriva Regatului Unit al Marii Britanii* din 28 mai 1985, seria A, nr. 93, p. 24, paragraful 57). Elaborând o astfel de reglementare, statele contractante se bucură de o anume marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările aplicate nu pot restrânge accesul deschis individului într-un mod în care sau până într-atât încât dreptul respectiv să fie încălcat în însăși substanța sa (hotărârile *Golder* și *Ashingdane*, precitate, ibidem).

47. Conform unei jurisprudențe constante dreptul de proprietate este un drept cu caracter civil în sensul art. 6 alin. 1 din convenție (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Sporrong și Lönroth împotriva Suediei* din 23 septembrie 1982, seria A, nr. 52, p. 29, paragraful 79).

48. Comisia observă că reclamanta a introdus o acțiune în revendicare, urmărind obținerea unei hotărâri care să îi recunoască dreptul de proprietate asupra monedelor din aur care se găsesc în posesia Băncii Naționale a României. Comisia conchide că plângerea reclamantei se referea la un drept cu caracter civil în sensul art. 6 alin. 1 din convenție.

49. Comisia mai apreciază că litigiul era „real” și „serios” și subliniază, în special, argumentele reclamantei conform cărora procurorul, singurul care avea autoritatea de a

dispune o confiscare, a afirmat că nu a luat niciodată această măsură împotriva reclamantei ori a familiei sale.

50. Trebuie deci stabilit dacă decizia Curții Supreme de Justiție a lipsit-o pe reclamantă de posibilitatea de a supune litigiul privind posesia monedelor sale din aur discuției unei „instanțe” care să îndeplinească condițiile prevăzute la art. 6 alin. 1 din convenție. Comisia observă că reclamanta este proprietara monedelor din aur, ceea ce Guvernul nu contestă, și că aceasta a încercat să obțină restituirea lor mai întâi printr-o cerere adresată procurorului care și-a declinat competența de a o examina, pe motivul că el nu ordonase niciodată confiscarea. În aceste împrejurări reclamanta a adresat o cerere instanțelor civile care, în procedura ordinară, i-au dat reclamantei câștig de cauză. Cu toate acestea, în cadrul unui recurs în anulare Curtea Supremă de Justiție a declarat ulterior că tribunalele civile nu aveau competența de a lua cunoștință de cererea reclamantei pe motivul că numai procurorul deținea autoritatea în materie.

51. Comisia observă că anularea se referea la ansamblul unei proceduri judiciare care s-a finalizat printr-o decizie ce dobândise autoritatea lucrului judecat. Ea consideră că o astfel de anulare, care, așa cum o arată art. 330 din Codul de procedură civilă, poate interveni oricând în timp, ar putea aduce atingere principiului autorității lucrului judecat și, prin aceasta, dreptului la un proces echitabil, prevăzut de art. 6 din convenție.

52. Cu toate acestea, Comisia nu considera necesar să examineze dacă a avut loc o încălcare a art. 6 din convenție în virtutea nerespectării principiului securității juridice, întrucât hotărârea Curții Supreme de Justiție se dovedește incompatibilă în alte privințe cu art. 6 din convenție.

53. Comisia observă că acest refuz era motivat de grija de a face să fie respectate normele de procedura în vigoare, considerație care ar putea trece drept legitimă în sine.

54. Cu toate acestea, în speță, aplicarea normelor de procedura, așa cum au fost ele interpretate de Curtea Supremă de Justiție, a condus la constatarea că nici o instanță judiciară nu are competența de a se pronunța asupra unei cereri precum cea a reclamantei. Or, aceasta cerere era o revendicare de drepturi civile pentru care trebuia deschisă o cale judiciară.

55. În aceste împrejurări Comisia apreciază că, procedând în acest mod, Curtea Supremă de Justiție a încălcat prin hotărârea sa însăși substanța dreptului de acces la instanța în sensul art. 6 din convenție.

56. Rezultă că reclamanta a fost lipsită de către Curtea Supremă de Justiție de o procedură care să corespundă cerințelor art. 6 alin. 1 din convenție, pentru recunoașterea drepturilor sale cu caracter civil.

Concluzie:

57. Comisia conchide în unanimitate că în speță a avut loc o încălcare a art. 6 alin. 1 din convenție.

D. Cu privire la încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție

58. Reclamanta considera că a existat o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție, care dispune:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauza de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le considera necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.”

59. Reclamanta susține că Banca Națională a României deține piesele din aur fără nici un titlu valabil. Cu privire la aceasta a subliniat faptul că hotărârile pronunțate în cadrul acțiunii în revendicare, printre care și Hotărârea definitivă din 22 februarie 1994, au obligat Banca Națională a României să îi înapoieze acele monede. Totuși, prin recursul în anulare Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârile respective, aducând astfel atingere dreptului său de proprietate.

60. Guvernul nu neagă existența unui drept de proprietate al reclamantei, ci afirmă că aceasta nu a ales procedura adecvată pentru a obține restituirea bunurilor. El arată că soțul reclamantei a făcut în 1966 obiectul urmăririi penale pentru deținere ilegală de obiecte din aur, ceea ce presupune o faptă comisivă, în ciuda soluției pronunțate ulterior. Guvernul subliniază că soțul reclamantei avea posibilitatea, pe de o parte, să conteste hotărârea de încetare a urmăririi, ceea ce el nu a făcut, exprimându-și astfel acordul în privința soluției adoptate, iar pe de altă parte, să conteste măsura de confiscare specială ordonată de procuror pe calea contestării executării, nici aceasta posibilitate nefiind folosită. Guvernul conchide că reclamanta, care a rămas inactivă timp de 26 de ani, nu putea să se prevaleze de dreptul său de acces la instanța pentru a obține recunoașterea ilegalității confiscării și restituirea bunurilor.

61. Comisia arată că este de necontestat faptul că piesele sunt proprietatea reclamantei.

62. Totuși, Hotărârea definitivă a Curții de Apel Ploiești din 22 februarie 1994, care dispune restituirea bunurilor, confirmând în acest mod dreptul de proprietate al reclamantei, a fost anulată prin Hotărârea Curții Supreme de Justiție din 20 octombrie 1994.

63. Reclamanta a fost în acest fel lipsită de orice protecție procedurală a dreptului său de proprietate. Prin aceasta ea a fost pusă în imposibilitate de a-și recupera bunurile. Conform opiniei Comisiei, atingerea adusă dreptului de proprietate al reclamantei semnifică o „lipsire” de proprietate în sensul celei de-a doua fraze a primului alineat al art. 1 din Protocolul nr. 1.

64. Pentru a fi conformă art. 1 din Protocolul nr. 1 lipsirea de proprietate nu poate interveni decât „pentru o cauză de utilitate publică” și „în condițiile prevăzute de lege”. În plus, trebuie menținut un just echilibru între mijloacele folosite și scopul urmărit (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Sporrong și Lonnroth*, precitată, p. 26, paragraful 69, Hotărârea *Lithgow și alții împotriva Regatului Unit al Marii Britanii* din 8 iulie 1986,

seria A nr. 102, p. 50, paragraful 120). Echilibrul necesar lipsește, dacă persoana vizată a suportat o povară individuală care este excesivă (a se vedea hotărârile precitate *Sporrong și Lonnroth*, p. 28, paragraful 73, și *Lithgow și alții*, p. 50, paragraful 120).

65. Comisia reamintește că lipsirea de proprietate fără plata unei indemnizații rezonabile și proporționale cu valoarea sa ar constitui în mod normal o încălcare excesivă; lipsa totală a unei indemnizații nu poate fi justificată din punct de vedere al art. 1 decât în împrejurări excepționale (a se vedea, între altele, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Sfintele mănăstiri împotriva Greciei* din 9 decembrie 1994, seria A, nr. 301-A, p. 35, paragraful 71).

66. Comisia observă că în speță hotărârea Curții Supreme de Justiție era motivată prin respectarea unor norme de procedura, mai precis a art. 275 din Codul de procedură penală, care îi permitea reclamantei doar posibilitatea de a sesiza procurorul. Or, aceasta hotărâre a intervenit după ce procurorul a refuzat să își recunoască competența în examinarea cererii reclamantei.

67. Comisia considera că nu a fost invocată nici o justificare a situației create de hotărârea Curții Supreme de Justiție. Ea arată în special că nici autoritățile naționale și nici Guvernul nu au invocat nici cea mai mică justificare materială a acestei lipsiri de proprietate. În plus, Comisia observă că reclamantei nu i s-a acordat nici o despăgubire bănească pentru lipsirea de proprietate a cărei victimă a fost.

68. În aceste împrejurări Comisia apreciază că echilibrul care trebuie să existe între cerințele de interes general și imperativele drepturilor fundamentale ale reclamantei a fost rupt în detrimentul acesteia și că lipsirea de proprietate suferită de reclamanta a încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1.

E. Concluzie

69. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că a avut loc în speță o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție.

F. Cu privire la încălcarea art. 8 din convenție

70. În plângerea sa reclamanta a susținut că prin anularea Hotărârii din 22 februarie 1994 s-a produs și o încălcare a art. 8 din convenție și, prin urmare, a dreptului la viața privată.

71. Având în vedere concluzia la care a ajuns cu privire la art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție, Comisia nu considera necesar să mai examineze cauza și din punct de vedere al art. 8 din convenție.

Concluzie:

72. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că nu este nevoie să se examineze dacă în speță a avut loc o încălcare a art. 8 din convenție.

G. Recapitulare

73. Comisia concluzionează, în unanimitate, că a existat în speță o încălcare a art. 6 alin. 1 din convenție (paragraful 57).

74. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că a existat în speță o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție (paragraful 69).

75. Comisia concluzionează, cu o majoritate de 28 de voturi contra un vot, că nu este nevoie să se examineze dacă în speță a avut loc o încălcare a art. 8 din convenție (paragraful 72).

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ A DOMNULUI MARTINEZ

Am votat împreună cu majoritatea pentru încălcarea art. 6 alin. 1 din convenție. Cu toate acestea, nu împărtășesc opinia colegilor mei atunci când aceștia concluzionează că a existat și o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție.

Pentru majoritate, Hotărârea din 22 octombrie 1994 a Curții Supreme de Justiție (din România) înseamnă o lipsire a reclamantei de bunurile sale. Eu, personal, nu împărtășesc acest punct de vedere.

Este o hotărâre care se pronunța pur și simplu cu privire la competența instanțelor de judecată, fără ca prin aceasta să se ia în discuție vreun drept material al reclamantei.

Reclamanta, care se pretinde proprietara, s-a adresat instanțelor judecătorești pentru a intra în „posesie”, iar cea mai înaltă instanță judecătorească, Curtea Supremă de Justiție, sesizată în mod legal, s-a mărginit să afirme că instanțele judecătorești nu erau competente *ratione materiae* să se pronunțe, competentă în speță aparținând procurorului.

Aceasta contravine art. 6 alin. 1 din convenție. Reclamanta avea dreptul să o „instanță” să decidă asupra drepturilor sale cu caracter civil, iar procurorul nu este „instanță” la care se referă convenția. Or, Curtea Supremă de Justiție, pronunțându-se așa cum a făcut-o, nu a afectat în nici un fel dreptul reclamantei la respectarea bunurilor sale. Din punctul meu de vedere art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție nu ridică nici o problemă deosebită.